

TOK PISIN

Vlasta Jelašić*
Zagreb

Ovaj rad proučava nacionalni jezik Papue Nove Gvineje – *tok pisin*, koji je nastao kao *lingua franca* te je polako prerastao u složen i funkcionalan jezik. Potrebno je spomenuti činjenicu da su *pidgin* i kreolski jezici potpuno ravnopravni bilo kojem standardiziranom i etabliranom jeziku. Ovi jezici nisu jednostavno preuzeli niti su oponašali lingvističke kategorije jezika modela, nego su ih dalje razvijali i prilagođavali specifičnim zahtjevima vlastite komunikacije. *Pidgin* i kreolski jezici prolaze razdoblje procvata, uzme li se u obzir njihov sadašnji položaj, koji je puno povoljniji nego prije nekoliko desetljeća. Broj govornika se osjetno povećao, a jezicima je posvećena pozornost koju zaslužuju. I konačno, prethodno znanje tok pisina može znatno olakšati proces usvajanja engleskog pružajući početan uvid u njegov lingvistički sustav.

Ključne riječi:

pidgin, kreolski, Papua Nova Gvineja, tok pisin, pidginizacija, kreolizacija

UVOD

Pidgin i kreolski jezici toliko su rašireni da se mogu naći na svakom kontinentu, no istodobno im nije poklonjena pozornost vrijedna njihova značenja. Stoga je tema kojom se bavim u ovom radu **tok pisin** – „nacionalni jezik Papue Nove Gvineje“. Kako bi se saznalo nešto više o ovom jeziku i pridonijelo njegovu razumijevanju, potrebno je steći cjelokupni uvid u povijesni razvoj *pidgin* i kreolskih jezika, uključujući kulturne i ekonomske utjecaje koji su usmjeravali razvoj ove skupine jezika. Od iznimne je važnosti istaknuti da **tok pisin** namjeravam sagledati s povijesnog aspekta kao *pidgin* jezik. Činjenica jest da ovaj jezik trenutačno prolazi proces **kreolizacije**, stoga bi se moglo pogrešno protumačiti proučavanje iz neke druge perspektive.

Prvi se dio rada usmjerava na lingvističke teorije koje su nastale početkom devetnaestog stoljeća, a svaka od njih nudi kreativno i više ili manje vjerodostojno objašnjenje nastanka *pidgin* jezika. Zanimljivo je primijetiti kako su se stajališta o *pidgin* i kreolskim jezicima mijenjala kroz stoljeća, počevši s konkretnim i pri-

lično vjerojatnim, no ponešto pristranim teorijama i nastavljajući s detaljnim i stručnim analizama koje ih smatraju ravnopravnim i potpuno razvijenim jezicima, što oni uistinu jesu. Vezano za prethodno stajalište, ne smijemo propustiti spomenuti da se *pidgin* i kreolski jezici mogu promatrati i s popularnog i sa stručnog stajališta. Popularno gledajući, te su jezike smatrali inferiornim i vulgarniziranim verzijama starijih i već priznatih jezika. Sa stručnog su stajališta *pidgin* i kreolski jezici doživjeli svojevrstan preporod posljednjih godina, osobito otkad su ih akademski krugovi priznali jednako važnima kao i već afirmirane jezike. Trebalo bi priznati njihovu važnost i na temelju same činjenice da se reference o njihovu postojanju pojavljuju već u srednjem vijeku te je vrlo moguće da su se pojavili svaki put kad bi ljudi koji govore međusobno nerazumljivim jezicima došli u vezu. Istina je da ovi jezici možda nisu raspolagali rječničkom građom koja bi zadovoljavala potrebe modernih i tehnički naprednih društava, no to ne znači da se ne mogu prilagoditi nametnutim zahtjevima. Najveći je problem u perspek-

tivi iz koje neki stručnjaci promatraju te jezike. *Pidgin* i kreolski jezici ne mogu se promatrati kroz prizmu indoeuropskih jezika, a to znači da se ne mogu primjenjivati ista pravila na ove dvije skupine jezika. Iako postoji značajan broj lingvističkih obilježja koja su svojstvena gotovo svim jezicima svijeta, važno je spoznati kako nije moguće primijeniti ista pravila i kriterije na dvije različite skupine jezika. Stoga bi svi pokušaji procjene *pidgin* i kreolskih jezika trebali uzeti u obzir distinktivna obilježja i specifične parametre koji se ne mogu uvijek prilagoditi standardnim lingvističkim kategorijama.

Središnji dio ovog rada pruža uvid u svijet nacionalnog jezika otoka Papue Nove Gvineje – **tok pšina**. Posljednjih se deset godina ovaj *pidgin* jezik popularizirao i intenzivno proučavao, iako su neka od najboljih i najdetaljnijih istraživanja provedena i prije tog razdoblja. U ovom se radu jezik proučava u kontekstu zemljopisnih karakteristika (uključujući opće i osnovne informacije o zemlji), gramatičkih obilježja i kratkog osvrtu na pismenost među govornicima *tok pšina*.

Zaključak daje kratak sažetak glavnih točaka koje su spomenute u tekstu te nudi komentare na cjelokupnu predodžbu jezika Papue Nove Gvineje u kontekstu *pidgin* jezika. Jedan je od postavljenih ciljeva dokazati da *pidgin* jezici posjeduju fonološka, morfološka, sintaktička i semantička obilježja koja se mogu jasno razaznati u jezicima koji su često korišteni u većim lingvističkim istraživanjima. Najočitije su razlike rezultat odvojenog povijesnog razvoja, stoga je besmisleno proučavati ove jezike prema obilježjima koja ne odgovaraju njihovim osobitostima. Na kraju, tako živahna i šarolika lingvistička slika pridonosi bogatstvu svjetske jezične scene.

TEORIJE O PODRIJETLU

Što je *pidgin*?

Prilično je teško odgovoriti na ovo pitanje jer postoje razne teorije koje se bave istom temom te nude mnoga objašnjenja koja analiziraju podrijetlo i razvoj *pidgin* jezika. Međutim,

važno je primijetiti da su sve te teorije specifične s obzirom na razdoblje i okolnosti koje su prevladavale u doba njihova nastanka. Loreto Todd (1974:1 – 2) definira *pidgin* jezike kao marginalne jezike koji nastaju kako bi omogućili ograničenu komunikaciju među ljudima koji nemaju zajedničkog jezika. Pri početnom je kontaktu komunikacija često ograničena na situacije koje ne zahtijevaju detaljnu razmjenu ideja te je dovoljno malo riječi za sporazumijevanje. Sintaktička je struktura *pidgina* manje složena od jezika koji su bili u kontaktu, no premda mnoga obilježja *pidgin* jezika odražavaju upotrebe u izvornim jezicima, mnoga od tih obilježja specifična su upravo za *pidgin*.

Prema Peteru Trudgillu (1974:157), značajnom lingvistu dijalektologu, *pidgin* jezik je *lingua franca* koja nema izvornih govornika, a izveden je iz „normalnih“ jezika kroz procese simplifikacije, redukcije i interferencije ili miješanja njihovih izvornih jezika, a utjecaj je osobito značajan s obzirom na izgovor.

Ove dvije definicije polaze od iste točke, a to je činjenica da u početnim fazama nastajanja *pidgin* jezici nemaju izvornih govornika, njihova je jedina uloga olakšati komunikaciju među ljudima koji ne govore zajedničkim jezikom. Posebna vrsta komunikacije koja se ovdje spominje koristi se u trgovanju ili točno određenom tipu kontakta. Vratimo li se na trenutak u razdoblje dinamične kolonizacije, koja je započela u XV. stoljeću i dosegula vrhunac u XVI. stoljeću, savršeno je jasno da su *pidgin* jezici nastali kao rezultat interakcije različitih naroda.

Posebno bi se trebala istaknuti izjava da su „*pidgini* pravi jezici sa strukturom i većinom obilježja koja imaju i ostali jezici“ (Trudgill, 1974:158). Ovi se jezici razlikuju od ostalih samo po stupnju, ali ne i po vrsti, što nikako ne znači da bismo ih trebali sagledavati s manje ozbiljnosti nego standardizirane jezike. Teško je pravilno usvojiti *pidgin* jezike, iako govornicima dominantnih jezika koji su imali udjela u njihovu nastajanju to ne stvara veće teškoće. Međutim, prije negoli nastavimo objašnjavati podrijetlo *pidgin* jezika, važno je istaknuti da

su gotovo svi moderni indoeuropski jezici poslužili kao temelj za nastajanje nekih od najpopularnijih i najrazvijenijih *pidgina*. Ti se *pidgini* temelje na jezicima kao što su engleski, francuski, njemački, portugalski i španjolski. *Pidgini* nastali iz engleskog prvo su nađeni u Sjevernoj Americi, na smjeru kojim se odvijala trgovina robovima u Africi i na Karibima, na Novom Zelandu i u Kini. Ti se jezici često nalaze u Australiji, zapadnoj Africi, na Solomonskom otočju i na PAPUI NOVOJ GVINEJI, čiji se *pidgin* često naziva **tok pisin**.

Postoji još jedna podjela *pidgin* jezika, koja se ovdje mora spomenuti, a uzima u obzir *pidgine* ili kao 'ograničene' ili kao 'proširene'. **Ograničeni** *pidgin* je rezultat marginalnog ili ograničenog kontakta, kao što je minimalna trgovina, a nakon što je poslužio svrsi, počinje nestajati. **Prošireni** je *pidgin* onaj jezik koji se pokaže iznimno važnim u višejezičnom području te se, budući da je neizmjerljivo koristan, proširuje i primjenjuje izvan izvorno ograničene funkcije koja je zapravo pokrenula proces stvaranja.

TEORIJA O DJEČJEM GOVORU

Iako postoji dovoljna povijesna dokumentacija o *pidginima* i kreolskim jezicima koji se temelje na europskim jezicima, što se dalje pokušava učiti u trag njihovoj povijesti, ona postaje sve nepotpunija i spekulativnija. Postoji bezbroj teorija o stvaranju *pidgin* jezika, no u ovom ću se radu osvrnuti samo na četiri takve teorije, koje će osigurati potreban kontekst i bolje razumijevanje teme kojom se bavimo.

Prva izabrana teorija povezuje *pidgin* s dječjim govorom, a dalje ćemo u tekstu vidjeti koji je razlog tome. 'Pokretač' te teorije je Charles Leland, koji pišući o *pidgin* engleskom na obalama Kine 1876. godine, pojašnjava određena obilježja tog jezika: „Ono što ostaje ne može stvarati nikakve poteškoće onome tko može razumjeti brbljanje crnaca ili govor djece.“ On i mnogi drugi putnici u područja u kojima se govore *pidgin* i kreolski jezici zamijetili su sličnost tih jezika s ranim govorom djece. Govor-

nici *pidgina* i djeca često su se samo približavali standardnom (iz)govoru. Obje skupine uglavnom bi koristile leksičke ili sadržajne riječi te smanjile upotrebu gramatičkih ili funkcijskih riječi. Morfološke su promjene u njihovu govoru bile rijetke ili potpuno odsutne, nije se uspostavljala tako stroga podjela riječi u skupine te su se često smanjivale pronominalne suprotnosti. Mnoga od tih zajedničkih obilježja još postoje i nekoliko je stručnjaka upozorilo na njih pri pokušaju da objasne lingvističku pozadinu *pidgina*. Tako je Jespersen (1922 : 234) „tvrdio da slični rezultati proizlaze iz sličnih uzroka; u ovom slučaju 'nesavršeno vladanje jezikom koji je na početnom stupnju razvoja, kod djeteta tek njegov prvi jezik, a kod odrasle osobe drugi jezik koji uči prema nesavršenim metodama, vodi do površnog znanja najnužnijih riječi, uz potpuno zapostavljanje gramatike.“ (Todd, 1974:29) U ovoj tvrdnji leži dio istine, no s druge se strane mora primijetiti da su također djelovali procesi poput ekonomičnosti govora, postignuti kroz redukciju i simplifikaciju. Bloomfield (1934) je također podupirao ovu teoriju, no zauzeo je različito stajalište, ono koje uključuje superiornu i inferiornu stranu. U usporedbi s današnjim stajalištima ova je pozicija vrlo ekstremna. Sigurno je da postoji jedna tvrdnja oko koje se moramo složiti s Bloomfieldom, a to je stvarna mogućnost da su u ostvarenim kontaktima neki Europljani uistinu pokušavali pojednostavniti svoj govor. Međutim, kao i sve teorije, ili barem većina njih, i ova ima svoje nedostatke. Ova teorija ne uspijeva objasniti zašto su *pidgin* jezici često međusobno nerazumljivi govornicima jezika čije su, kako se tvrdi, pojednostavljene verzije. Također ne uspijeva objasniti zašto su *pidgin* i kreolski jezici vezani za različite europske jezike ponekad sintaktički sličniji jedni drugima nego jezicima od kojih su nastali. Odgovor na ovo pitanje možda se krije u antropološkim istraživanjima i biološkom naslijeđu ljudi, no ovom ćemo se tvrdnjom pozabaviti poslije.

TEORIJA O NEOVISNOM PARALELNOM RAZVOJU

Ovu je teoriju pokrenuo Robert A. Hall, ml. (1966:77), jedan od prvih znanstvenika koji su prepoznali očite sličnosti između svjetskih *pidgin* i kreolskih jezika, iako vjeruje da je većina njih nastala neovisno te da su se razvijali paralelno jedni uz druge. Temelji za ovu tvrdnju mogu se naći u indoeuropskom naslijeđu koje ti jezici dijele. Prema njegovu je mišljenju većina govornika dijelila 'zajednički zapadnoafrički substratum' te su na taj način slijedili slične fizičke i društvene uvjete.

No, kao i sve ostale, tako i ova teorija ima svojih 'nedostataka'. Prvo, u smislu strukture i leksika, atlantski i pacifički *pidgin* engleski dijele određena obilježja koja se ne mogu naći u standardnom engleskom. Drugo, *pidgin* i kreolski jezici afričkih robova razlikuju se prema lingvističkom naslijeđu. Afrički su robovi došli iz dalekih i izoliranih područja, što znači da tvrdnja, koja se odnosi na lingvistički zajednička obilježja i jedinstven utjecaj koji su izvršili na atlantske *pidgin* i kreolske jezike, predstavlja pretjeranu simplifikaciju.

TEORIJA O ŽARGONU POMORACA

John Reinecke je 1938. godine upozorio na činjenicu da bi se kao osnova mnogih *pidgin* i kreolskih jezika mogao uzeti žargon pomoraca. Teorija se temelji na različitim dijalektima i jezicima kojima su se služili članovi posada mnogih brodova. Na primjer, na Nelsonovu se admiralskom brodu *Victory* moglo naći četrnaest različitih nacionalnosti. Sljedbenici ove teorije tvrde da se *lingua franca* pomoraca prenijela na stanovnike Afrike, Azije, Polinezije ili sve one koji su imali priliku sresti mornare. Na ovaj je način žargon pomoraca poslužio kao jezgra za *pidgin*, koja se potom razvijala u skladu s materinskim jezikom govornika. Ova teorija nudi zanimljivo i realno objašnjenje vezano za sličnosti i razlike u svjetskim *pidgin* i kreolskim jezicima nastalima iz engleskog. Sličnosti su proizašle iz usporedivog žargona pomo-

raca, a razlike su opet rezultat utjecaja različitih materinskih jezika na *pidgin* i kreolske jezike. Jedno od obilježja koje dokazuje ovu teoriju jest postojanje elemenata pomorskog izričaja u svim *pidgin* i kreolskim jezicima s europskom leksičkom građom.

Ovoj se teoriji doduše mora priznati privlačnost, no unatoč tome ne uspijeva objasniti mnoge strukture koje se pojavljuju u engleskim *pidgin* i kreolskim jezicima te u ostalim jezicima izvedenima iz indoeuropskih jezika.

TEORIJA O MONOGENETICI PONOVNOJ LEKSIFIKACIJI

Ova se teorija temelji na hipotezi da su svi *pidgin* i kreolski jezici, kojima su osnova europski jezici, izvedeni iz portugalskog *pidgina* iz XV. stoljeća. Prema povijesnim zapisima ova *lingua franca* imala je određene razlike u rječniku, koje su bile vezane za pojedino područje, no struktura tog rječnika ostala je razmjerno statična i do određene mjere nalikuje modernim *pidgin* i kreolskim jezicima.

Pristaše monogenetičke teorije o *pidginizaciji* uvjereni su da su se Portugalci, plovci uz zapadnu obalu Afrike u XV. stoljeću, služili portugalskim oblikom *sabira* (srednjovjekovna *lingua franca*), koji je funkcionirao kao jezik za sporazumijevanje na području Mediterana. Izgleda da je taj jezik bio prvi europski jezik koji su stanovnici Afrike naučili. U XVI. i XVII. stoljeću moć Portugala i njegov utjecaj u Africi osjetno je oslabio, a upotreba *pidgina* obuhvaćala je sve složenije situacije uspostavljanja međuljudskih odnosa. Kao posljedica toga govornici *pidgina* su se okrenuli dominantnom jeziku na određenom području kako bi proširili svoj rječnik. Ovi dominantni jezici nisu bili stalni u pojedinom području, nego je postojala tendencija da se mijenjaju u skladu s područjem i vremenom. Tako su dominantni jezici mogli biti engleski ili španjolski, francuski ili nizozemski. Ipak, jezik s lingvističkim monopolom u različitim područjima svijeta bio je portugalski, tako da se *pidgini* različitih regija mogu nazivati anglikaniziranim *pidgin* portugalskim ili galiciziranim *pidgin* engleskim.

Utjecaj ranog jezika trgovanja, kojeg je osnova bio portugalski, može se opaziti i u današnjim *pidgin* i kreolskim jezicima nastalima iz portugalskog te iz ostalih indoeuropskih jezika. Sličnost postaje očita ako se pogleda jezična građa, koje je polazište portugalski, a koja se pojavljuje gotovo u svim engleskim *pidgin* i kreolskim jezicima. Građa koju smo spominjali uključuje riječi poput *savi/sabi* (portugalski *saber/znati*), *pikin/pikinini* (portugalski *pequeno/mali*) itd.

Moglo bi biti prilično zanimljivo dublje sagledati lingvističke promjene koje su sudjelovale u procesu ponovne leksifikacije (engl. *relexification*), odnosno u zamjeni leksičke građe jednog jezika leksičkom građom drugog jezika. U ranom je XVII. stoljeću portugalski *pidgin* bio najčešći sporedni jezik. Ova izjava ima puno smisla imamo li na umu portugalski utjecaj te činjenicu da je Portugal u to vrijeme bio najsnažnija kolonijalna sila. No, kako se englesko zanimanje za to područje povećavalo, portugalski su se utjecaj i dominacija počeli smanjivati. U početku su Englezi, kako bi ostvarivali komunikaciju s urođeničkom populacijom Afrike, koristili portugalski *pidgin*, no nakon nekog su vremena engleske riječi počele ulaziti u rječnik. Ovaj bi se stupanj jezika mogao nazvati 'iskvarenim i miješanim dijalektom engleskog i portugalskog' (Jespersen, 1922:222). Da je engleski utjecaj na tom području nastavljen, engleske bi riječi zamijenile portugalske te bi tako proces ponovne leksifikacije bio potpun. Nakon ovog bi stupnja *pidgin* povlačio leksičku građu iz dominantnog jezika svaki put kad bi se pojavila potreba za novim riječima. Međutim, iako i ova teorija posjeduje osebujnu privlačnost, pod čime se ponajprije podrazumijeva opsežnost, još uvijek ne uspijeva potpuno dokazati određene pojave. No, neki će aspekti podrijetla *pidgina* zasigurno ostati skriveni još neko vrijeme.

TEORIJA O SINTEZI

Ne bi se trebalo smatrati da određene sličnosti u *pidgin* i kreolskim jezicima proizlaze isključivo iz jednog zajedničkog izvora, kao što

je nadređeni jezik ili skupina jezika. Predodžba o 'jednom izvoru' iz kojega potječu svi *pidgin* i kreolski jezici sadrži drugu hipotezu koja obuhvaća sve ostale teorije. Također bi se trebala uzeti u obzir i proučiti 'mogućnost postojanja općih predložaka lingvističkog ponašanja koje se smatra prikladnim u situacijama stupanja u doticaj s drugim ljudima' (Todd, 1974). Ovo upozorava na činjenicu da *pidgin* i kreolski jezici nalikuju jedni drugima zbog određenih sličnosti među različitim jezicima te zbog procesa simplifikacije, koji su svojstveni lingvističkim strukturama. Kao što je prethodno u tekstu spomenuto, ovdje djeluju određeni biološki i psihološki mehanizmi. Prije svega, ljudska su bića biološki programirana za usvajanje jezika, govoreći općenito, te također imaju prirodenu sposobnost smanjivanja lingvističkih suvišnosti i primjenjivanja ostalih korisnih strategija kako bi usavršili svoje lingvističko ponašanje i izvedbu. No, ljudi iz različitih lingvističkih naslijeđa na svoje jezike primjenjuju slične predložke ponašanja, a to upućuje na činjenicu da lingvističkim ponašanjem upravljaju pravila te da vjerojatno proizlaze iz lingvističkih općenitosti.

Ova teorija obuhvaća prethodne teorije, no, za razliku od njih, ne ustrajava na tvrdnji da podrijetlo *pidgin* i kreolskih jezika strogo ovisi o vremenu ili mjestu. Teorija radije pristaje uz pretpostavku da su neki *pidgin* i kreolski jezici očito međusobno povezani, dok su se ostali vjerojatno razvili neovisno jedni o drugima. Fokus se premjestio na biološko naslijeđe i psihološki kapacitet ljudskog bića te na utjecaj koji ta dva parametra imaju na određenoj lingvističkoj situaciji. Mnoga su istraživanja usmjerena prema procesu usvajanja jezika i mnoga su od njih pokazala da ljudi imaju unaprijed određene biološke mehanizme za ovaj proces. Sposobnost za lingvističku simplifikaciju i prilagodbu, procese koji stvaraju *pidgine*, također je univerzalna i specifična za ljudski rod.

Postoji još nešto što nikako ne smijemo zaboraviti kad raspravljamo o usvajanju jezika, a to je činjenica da se 'svi ljudski jezici temelje na načelima zvuka, predložaka i značenja, odnos-

no, na fonologiji, sintaksi i semantici' (Todd, 1974). Čini se da se osnovne vještine potrebne za učenje jezika nalaze u genetičkoj strukturi čovjeka te da postoje manja odstupanja koja opravdavaju razlike koje se mogu naći u različitim jezicima. Govoreći o tome, možemo se prisjetiti Jungove teorije o zajedničkim arhetipovima koji se nalaze u ljudskoj svijesti. Isti se primjer može primijeniti na proces usvajanja jezika. Djeca uče materinski jezik ili bilo koji drugi jezik prema određenim univerzalnim predlošcima koji su specifični za različite stupnjeve lingvističkog umijeća. Isti se predložak primjenjuje i na usvajanje *pidgin* i kreolskih jezika, odnosno prije procesa **pidginizacije** i **kreolizacije**. Početna faza kreće s pojednostavljenim i vrlo reduciranim jezikom koji se ponavlja i služi za ostvarivanje ograničene komunikacije. Slijedi lingvistički razvoj koji odgovara širokom rasponu situacija uspostavljanja odnosa s drugim govornicima. Osebužno je obilježje *pidgin* jezika činjenica da nisu odbacivali 'neprikladne' i 'neprihvatljive' riječi ili strukture te težili prema visoko cijenjenoj jezičnoj normi, nego su zadržali jednostavne i 'idealizirane' lingvističke elemente kao važan čimbenik u stvaranju vlastitog jezičnog izričaja.

ZEMLJOPISNE KARAKTERISTIKE PAPUE NOVE GVINEJE

O Papui Novoj Gvineji obično govorimo kao o sociolingvističkom tigru zbog širokog raspona raznolikosti u Pacifiku. Ova je zemlja na sjeveru omeđena Bismarckovim morem, na istoku Solomonskim morem, na jugu Koralljnim morem, Papuanskim zaljevom i Torresovim tjesnacem, a na zapadu indonezijskom pokrajinom Irian Jaya. Najbliži su joj susjedi Solomonski otoci, Australija i Vanuatu na jugu, Mikronezija na istoku te Malezija, Singapur i Filipini na sjeveru. Zemlja se sastoji od istočne polovice otoka Nove Gvineje, Bismarckova arhipelaga, otoka D'Entrecasteaux, arhipelaga Louisiade te otoka Buka i Bougainville. Papua Nova Gvineja je podijeljena na 20 pokrajina. Isto-

na polovica zemlje, koja se još naziva kopno, pokriva više od 80% ukupne površine od 462,840 kvadratnih kilometara. Papua Nova Gvineja ima 4,926,984 stanovnika (službene procjene u srpnju 2000).

Nezavisna Država Papua Nova Gvineja (službeni naziv zemlje) uređena je po načelu parlamentarne demokracije i članica je britanskog Commonwealtha. Glavni je grad Port Moresby.

POVIJEST PAPUE NOVE GVINEJE

Povijest svakog jezika čvrsto je vezana za povijest određene zemlje te bilježi važne događaje koji značajno utječu na lingvistički aspekt svakog društva. Budući da ni Papua Nova Gvineja nije iznimka kad se radi o ovoj tvrdnji, sljedeći će reci teksta otkriti značajne povijesne trenutke i osobe ove otočne države.

Malajski i kineski trgovci uzimali su plijen i robove s Papue Nove Gvineje stotinama godina. Prvi je europski posjetitelj mogao biti Jorge de Meneses, koji se vjerojatno iskrao na otok 1526/27. na svom putu prema Molučkim otocima. Prvi je europski pokušaj kolonizacije tog područja učinio poručnik John Hayes, britanski mornarički časnik, 1793. godine blizu Manokwarija, sada u Irian Jaya. Međutim, zapadnu su polovicu otoka kao dio nizozemske istočne Indije svojatali Nizozemci 1828. godine, zadržavajući nominalnu kontrolu nad područjem do 1898., kad su u Fakfaku i Manokwari postavljene prve stalne administrativne točke. Kapetan John Moresby iz Velike Britanije istraživao je i plovio uz jugoistočnu obalu 1870-ih godina, a do 1880-ih europski su vlasnici plantaža naselili Novu Britaniju i Novu Irsku. Do 1884. godine jugoistočni je kvadrant Nove Gvineje bio utemeljen kao britanski protektorat, a te iste godine njemačka Kompanija Nova Gvineja počela je provoditi svoju upravu u sjeveroistočnom kvadrantu.

Najranije gospodarske aktivnosti počele su u njemačkoj Novoj Gvineji, osnivale su se plantaže po otocima i dovodili radnici iz svih područja. Ova je situacija predstavljala plodno tlo

za nastajanje *lingue france* zbog različitih jezika koji su bili međusobno nerazumljivi.

Njemačku Novu Gvineju je preuzela Australija kao mandatno područje Lige naroda 1921. godine, nakon Prvog svjetskog rata. Područje je ostalo administrativno odvojeno od Papue, na kojoj je protekcionistička politika sir Huberta Murraya učinila vrlo malo za poticanje kolonijalnih ulaganja.

Australija je 1945. godine udružila svoje upravljanje Papuom i mandatnim područjem u teritorij Papue i Nove Gvineje, s glavnim gradom Port Moresbyjem, na južnoj obali Papue. Od 1946. godine Australija je upravljala mandatom Nove Gvineje kao starateljskim područjem Ujedinjenih naroda. Unatoč općem nedostatku gospodarskog razvoja na Papui, Port Moresby se munjevito širio, privlačeći velik broj migranata, osobito iz siromašnijih područja. Dva najvažnija datuma u povijesti Papue Nove Gvineje jesu 1. prosinca 1973. – kad je proglašena samouprava i 16. rujna 1975. – datum potpune nezavisnosti od Australije.

Nema sumnje da je Papua Nova Gvineja zemlja bogate i raznolike kulture koja se ogleda u svim aspektima njena društva. Povijest zemlje odražava se u raznolikosti koju stvara približno 800 jezika, koji se govore na ovom području. Urođenički su jezici nastali zbog velikog broja različitih etničkih skupina, otprilike 700 njih, te ponekad izoliran i samotani život na otoku. Tijekom kolonijalnog razdoblja narodi Papue Nove Gvineje morali su stvoriti sredstva komunikacije s kolonizatorima, a to je potaknulo nastajanje mnogih *pidgin* i kreolskih jezika, pri čemu je jedan od tih jezika **tok pisin**. Uzimajući u obzir činjenicu da su Englezi bili najdominantnija i najutjecajnija sila na otoku, nije ni čudo da **tok pisin**, *pidgin*/kreolski jezik izveden iz engleskog, toliko nalikuje svom predlošku. No, ne smije se zaboraviti ni njemački utjecaj, osobito kad se radi o leksičkim elementima. Može se zaključiti da su *pidgin* i kreolski jezici, više ili manje, živi dokaz i zapis prošlih događaja te vrlo strog kriterij za odvajanje značajnih i beznačajnih obilježja određenog jezika.

JEZICI NA PAPUI NOVOJ GVINEJI

Papua Nova Gvineja je poznata po velikom broju jezika – postoji više od 800 urođeničkih jezika i tri *lingue france* (govori se još 846 jezika, dok ih je 6 nestalo), što čini otprilike sedminu od 6.000 jezika koji se govore u svijetu. Jezici Papue Nove Gvineje podijeljeni su u dvije velike skupine. Prva su skupina **austronezijski jezici**, koji sadrže oko 200 jezika, a druga su **neaustronezijski ili papuanski**, u kojoj ima približno 300 jezika. Austronezijski se jezici govore na području obale i u unutrašnjosti otoka, dok se papuanski može naći u brdovitoj unutrašnjosti. Većina je papuanskih jezika sintaktički i morfološki složena te ih govori vrlo malo ljudi. Dugo se smatralo da papuanski jezici nisu međusobno povezani, ali su klasificirani prema nekim zajedničkim obilježjima, čime su utvrđene njihove sličnosti. Samo je sedam jezika ostalo izdvojeno iz glavnih skupina.

Osim velikog broja jezika koji se govore na Papui Novoj Gvineji, mora se naglasiti i činjenica da su službeni jezici zemlje sljedeći: engleski, **tok pisin** (melanezijski *pidgin*), hiri ili police i motu, od kojih je zadnji navedeni pojednostavljen oblik jezika koji su govorili stanovnici područja oko sadašnjega glavnoga grada, Port Moresbyja, kad je osnovan 1884. godine.

TOK PISIN – NACIONALNI JEZIK PAPUE NOVE GVINEJE

Tok pisin je vjerojatno najzastupljeniji *pidgin* nastao iz engleskog te ima status službenog jezika na Papui Novoj Gvineji, a koristi se na radiju, u novinama i u školama. Zapravo, trenutačno prolazi kroz osjetan proces **kreolizacije** (daljnji proces razvoja *pidgin* jezika) tijekom kojega dobiva izvorne govornike i na taj način postaje kreolski jezik. Ovdje je važno spomenuti razliku između *pidgin* i kreolskih jezika.

„Pojam kreolski odnosi se na *pidgin* koji je postao materinski jezik govorne zajednice te je ponovno proširen, poprimajući sve funkcije i obilježja potpuno prirodnog jezika. *Pidgin* je

reducirani, pojednostavljeni te često mješovit jezik koji su razvili govornici bez zajedničkog jezika u specifičnoj situaciji, npr. trgovanje.” (Peter Trudgill, 1974:50)

Povijesnom početku tok pisinina može se ući u trag u ranom XVIII. stoljeću, međutim potpuno se oblikovao oko 1885. godine. Stvaranje jezika bio je rezultat postupnog stabiliziranja i širenja kontaktnog jezika koji je prošao kroz sljedeće razvojne faze: faza žargona prema stabilnom *pidginu*, prošireni *pidgin*, iza kojeg slijedi **kreolizacija**. Povijest tok pisinina je složena, a novija su istraživanja, koja su proveli brojni lingvisti, pokazala kako bi značilo jako pojednostaviti situaciju da bi se reklo da je **tok pisin** izravni, odnosno linearni nasljednik pacifičkog žargonskog engleskog, koji se razvio u nekoliko varijanata u različitim dijelovima južnog Pacifika prije sredine XIX. stoljeća kao rezultat kontakata između Europljana i otočana s južnih mora.

Suzanne Romaine i drugi kreolisti dokazuju da je pacifički žargonski engleski nastao uslijed izravnih jezičnih utjecaja kineskog *pidgin* engleskog. Na sličan i neizravan način potaknut je razvoj nekoliko varijanata *pidgin* engleskog, kao što su samoanski plantažni, novokaledonijski i queenslandski plantažni engleski *pidgin*. Čini se da je postojao obostrani utjecaj između ova tri *pidgina* preko zajedničkih područja dobavljanja radne snage za plantaže.

Nakon što je Njemački Reich formalno anektirao Bismarckov arhipelag, zapadni dio Solomonskog otočja te sjeveroistočni dio kopna Nove Gvineje, trgovina radnom snagom između tih područja i većine plantažnih područja u Pacifiku počela je stagnirati. Jedine plantaže koje su nastavile dobavljati radnu snagu iz njemačke Nove Gvineje bili su njemački vlasnici plantaža na Samoi. Rezultat svega navedenoga bio je lingvistički razvoj *pidgin* engleskog na tim područjima, koji se počeo zbivati neovisno o drugim varijantama *pidgin* engleskog. Engleski je istodobno uglavnom prestao biti predložak za *pidgin* na području pod njemačkim nadzorom.

IZABRANE GRAMATIČKE KATEGORIJE TOK PISINA

Kao što smo dosad primijetili, kulturno naslijeđe Papue Nove Gvineje čvrsto je vezano za značajan broj europskih kultura, pri čemu je svaka od njih utisnula osebujna obilježja na ovu bogatu zemlju. No, utjecaj kolonijalnih sila nije bio istog intenziteta. Najveći je utjecaj od svih jezika i kultura izvršio engleski, a odmah poslije njega njemački. Prilično je zanimljivo uočiti da portugalski i nizozemski, kao važni kolonijalni jezici tog područja, nisu ostavili tragova u tok pisinu. Tijekom procesa **pidginizacije** i **kreolizacije** jezik nalazi najučinkovitije postupke za uklanjanje redundancija i nevažnih lingvističkih obilježja te se izdiže kao najprikladniji i najkorisniji način komunikacije u određenim područjima.

Budući da je engleski bio model za **tok pisin**, nijedan drugi jezik nije mogao ostvariti ni približan utjecaj. Osim leksičkih elemenata koji su izvedeni iz engleskog i prilagođeni zahtjevima **tok pisinina**, potrebno je proučiti gramatiku kako bi se našla određena obilježja koja su zajednička dvama jezicima. Međutim, kao što ćemo vidjeti u daljnjem tekstu, **tok pisin** je otišao korak dalje u diferenciranju nekih sintaktičkih i semantičkih obilježja specifičnih za ovaj jezik.

Jan Wohlgemuth (1997), profesor lingvistike na Westfälische Wilhelms-Universität u Münsteru izdvađa sljedeće dojmove o tok pisinu s posebnim naglaskom na audio-karakteristike.

„Prvi susret s **tok pisinom** može iritirati onoga tko sluša. Nižu se engleske i papuanske riječi, s gotovo čistom njemačkom fonologijom, gotovo bez ikakvih nastavaka.”

No, moram priznati da nisam stekla jednak dojam kad sam prvi put čula isti jezik. Zapravo, čula sam nekoliko rečenica dok sam *surfala* po Internetu i posve sam slučajno naišla na PNG radio (Papua New Guinea Radio), koji emitira lokalne vijesti. Jezik je zvučao vrlo zanimljivo i osvježavajuće, ali bilo mi je gotovo nemoguće razaznati bilo kakvo značenje iz po-

nuđenog teksta. Stoga, radi boljeg upoznavanja ovog zanimljivog jezika, treba proučiti određene gramatičke kategorije koje se pojavljuju isključivo u **tok pisinu**. Tekst koji slijedi daje uvid u najznačajnije karakteristike tog jezika.

Neoznačenost

Govornici indoeuropske skupine jezika naviknuli su na određen broj nastavaka i raznolikosti oblika, koji naravno variraju ovisno o jeziku, ali ostaju unutar određenog i poznatog jezičnog okvira. No, čini se da rečenica na **tok pisinu** ne izražava mnogo kategorija poznatih indoeuropskim jezicima.

- *Yu save draiva trak bilong em i arasait? Poznajete li onog vozača kamiona?*

(Do you know the driver of the truck over there?)

Zanimljivo je uočiti da se ovom rečenicom ne izražavaju padež, rod ili broj. Nije označena ni određenost kao jedna od značajnijih osobina u engleskom. No, ne treba nikako **tok pisin** smatrati jezikom koji ne razlikuje gramatičke kategorije ili nema sposobnosti izraziti iste suptilne nijanse značenja bez obzira na situaciju ili okolnosti.

Glagolski vid

Rečenice koje slijede na jasan način ilustriraju poimanje modalnosti u tok pisinu. Glagolski je vid prva gramatička kategorija o kojoj ćemo raspravljati u ovom radu. Treba imati na umu činjenicu da ta kategorija odražava način na koji se značenje glagola sagledava s obzirom na vrijeme. Engleski razlikuje dva vida, perfektni i progresivni. **Tok pisin** također razlikuje ta dva vida, ali ih primjenjuje na drugačiji način. Završna radnja (vid svršenosti) naznačena je upotrebom riječi *pinis* što znači 'završen, završiti', dok radnja može biti u prošlom ili budućem vremenu. Za označavanje trajne radnje koriste se različite oznake koje naglašavaju progresivni aspekt. Oznake za progresivnost jesu: *i stap*, *wok long* i *i go i go*, a moguće je koristiti nekoliko njih istodobno.

- *Ol i kaikai i stap. Oni jedu sada.*

They are (currently) eating.

Uobičajena radnja ili karakteristika mogu se označiti riječju *save* (moći, znati).

Različiti se glagolski vidovi u tok pisinu izražavaju leksički, međutim vrlo su slični morfološkim načelima koja postoje u mnogim papuanskim jezicima. U tom se slučaju glavnom glagolu dodaju još dva ili više glagola, opisujući ili proces radnje ili ustrajanje u njenu izvršenju.

Sljedeća rečenica je primjer još jednog zanimljivog obilježja tok pisin, a to je podvostručenje glagola. Općenito govoreći, podvostručenje je vrlo zastupljeno i iznimno produktivno kao sredstvo tvorbe riječi i znak ponovljene radnje gotovo u svim *pidgin* i kreolskim jezicima. Proces podvostručenja glagola ovdje se koristi za izražavanje intenzivne ili nekoliko puta ponovljene radnje.

- *Bai sampela ol i toktok i stap na ol i no harim gut tok bilong yu.*

Neki će od njih pričati i neće pažljivo slušati tvoj govor.

(Some of them will be talking and will not listen well to your speech.)

Modalnost

Tok pisin, kao i engleski, ima vlastiti način izražavanja sposobnosti, mogućnosti i ostalih značenja uz pomoć različitih leksičkih elemenata. Ova se gramatička kategorija ostvaruje dodavanjem određenog broja leksičkih jedinica glagolima, kao što su *inap*, *ken*, *laik*, *mas* i *save*, koje izražavaju sposobnost, želju, obvezu, namjeru, potrebu, zabranu, mogućnost itd. Njihova je primjena vezana za skup pravila koja se ponekad preklapaju. Primjeri koji slijede na jasan način ilustriraju poimanje modalnosti u tok pisinu.

- *Mi no inap pasim maus moa. Više ne mogu šutjeti.*

(I cannot keep my mouth shut any more.)

- *Yu noken stap hia.*
Ne možeš ostati ovdje.
(*You can't stay here.*)
- *Yumi save tok pisin.*
Znamo tok pisin.
(*We can speak Tok Pisin.*)
- *Mi laik baim sampela bis.*
Želim/želio bih kupiti ribu.
(*I want/would like to buy some fish.*)

Fokus

Dosad smo analizirali gramatičke kategorije zajedničke tok pisinu i engleskom, a sada ćemo objasniti određena obilježja koja su svojstvena samo jeziku Papue Nove Gvineje. Na primjer, tok pisin nema pasivan oblik, koji bi objekt radnje premjestio na početni položaj u rečenici. Stoga se takav raspored rečenice postiže pomicanjem subjekta radnje u pozadinu i njegovom zamjenom s *ol*, koji bi se trebao protumačiti kao neodređena zamjenica (približno engleskom 'one'/netko'). Ovo obilježje pokazuje sljedeća rečenica:

- *Long europe ol i gat niupela moni*
(.....), *em ol i kolim long "euro"*.
U Europi postoji nova valuta koja se zove euro.
(*In Europe, there is a new currency that is called "Euro."*)

Broj

Tok pisin razlikuje semantičke kategorije „jednine“ i „množine“, ali ne postoji morfološko označavanje broja, što znači da jezik nema detaljno razrađeni sustav broja. „Broj“ se može izraziti brojkom, koja se koristi kao neodređeni član, te pomoću *ol* 'all' (svi) ili *sampela* 'some' (neki), pri čemu njihovo značenje implicira formu nejednine.

- *Em i sindaun long wanpela ston.*
On sjeda na kamen.
(*He sits down on a stone.*)

Zanimljivo je primijetiti da tok pisin nema samo način izražavanja jednine i množine, nego također dvostrukih i trostrukih odnosa, pri čemu se ove karakteristike mogu naći samo u kategorijama osobnih zamjenica. Stoga, osim *yumi* i *mipela* (isključivo i uključivo 'mi'), ove riječi poprimaju i dvostruke oblike *yumitupela* (dvoje) i *mitupela* (nas dvoje) te trostruke oblike *yumitripela* (troje) i *mitripela* (nas troje).

Ovo je, dakle, bio sažet pregled nekih specifičnih i inovativnih obilježja u tok pisinu, a također podsjetnik na određene karakteristike koje se pojavljuju i u tok pisinu i u engleskom kao njegovu predlošku. Ukratko, gramatičke se kategorije izražavaju djelomično morfološki, a djelomično leksički, što upućuje na činjenicu da tok pisin, kao i mnogi drugi *pidgin* i kreolski jezici, nije jednostavno preuzeo postavljena gramatička obilježja i leksičke elemente te ih preslikao u svoju jezičnu strukturu, nego je razradio vlastite načine tvorbe riječi (uključujući podvostručenje, konverziju ili nultu derivaciju itd.) te stvaranje specifičnih gramatičkih sustava. Postoji niz čimbenika koji su utjecali na razvoj gramatike tok pisina, od kojih su tri najvažnija:

- raspoložive kategorije u nadređenim jezicima
- postizanje ekonomičnosti govora u procesu **pidginizacije**
- univerzalne tendencije promjene jezika u procesu kreolizacije.

Ako se zagleda malo dublje u strukturu tok pisina, postaje jasno da je taj jezik puno više od puke kopije izvornih jezika. Promatrač može slijediti razvojni proces tog jedinstvenog jezika postignut kroz iznimnu, situacijski određenu, kreativnu snagu te sagledati lingvističke strukture koje su u biti svojstvene tok pisinu.

■ PISMENOST NA TOK PISINU

Do 1914. godine jedna je polovica Papue Nove Gvineje pripadala Velikoj Britaniji, nakon toga Australiji, a druga je polovica bila pod nadzorom njemačkih snaga. Unatoč svim po-

kušajima službene kolonijalne vlasti da se na Novoj Gvineji iskorijeni *pidgin* engleski i umjesto njega uvede ili jednostavan njemački ili „vulgarni papuanski“, društveni su uvjeti, koje je stvorila sama vlast, potaknuli brz razvoj zajednice koja se služila *pidginom*. Tako je do kraja njemačke kolonijalne vlasti 1914. godine *pidgin* engleski već bio duboko ukorijenjen i služio za širu komunikaciju. Ovaj je razvoj nastavljen, pa danas više od 50% ukupnog stanovništva i više od 90% stanovništva u obalnim područjima govori tok pisin.

Tijekom njemačke vladavine nisu poduzeti nikakvi službeni pokušaji da se razvije pismenost na ovom jeziku, vjerojatno zbog pogrešne predodžbe o neznanju kao najboljem načinu da se održi potpuni nadzor nad podčinjenima. No, neslužbeno je postojalo dosta područja djelovanja na kojima je pisanje bilo nužno, na primjer dvorski protokoli ili vladine uredbe koje su njemački dužnosnici čitali domorodačkom stanovništvu. Postoje i pisma koja su stanovnici Papue Nove Gvineje većinom pisali bijelcima od kojih su tražili robu ili novac. Tako su počeci pismenosti vezani samo za primjenu u administraciji. Tu je praksu nastavila i australaska vojna vlast nakon 1914. godine. No, situacija se tijekom Prvog svjetskog rata posve promijenila i u prošlom su desetljeću (osamdesetih godina op.a.) brojne pozitivne tendencije utjecale na znanje tok pisin i povećale ga.

Koncepcija pismenosti može biti uvedena u melanezijsko društvo zbog kolonijalne težnje europskih kultura, no to nikako ne znači da je poimanje pismenosti izvan dosega domorodačkog stanovništva. Novija postignuća i naponi uloženi u uvođenje *pidgin* i kreolskih jezika u svrhu obrazovanja odbacuju aluzije da su pismenost u *pidgin* i kreolskim jezicima Melanezije i Australije nametnuli pripadnici drugih kultura. Pogrešno se smatralo da je pismenost nevažna za govornike *pidgin* i kreolskih jezika te da ti jezici nisu prikladni za primjenu u formalnom obrazovanju. Ipak su Melanezija i Australija među rijetkim područjima na svijetu gdje se *pidgin* i kreolski jezici nastali iz engleskog koriste za čitanje i pisanje.

Čak su se i prije nezavisnosti neki pripadnici melanezijske zajednice zauzimali za upotrebu pisanog tok pisin u različitim izdanjima i za razvoj same zajednice. Unatoč nastojanju da se na tok pisinu uvede početna pismenost, engleski je ostao jezik poučavanja, osim u nekim školama koje je vodila crkva. Ipak, stanje se počelo dramatično mijenjati kasnih sedamdesetih zbog pritiska stanovnika Papue Nove Gvineje, a koji je bio posljedica općeg nezadovoljstva formalnim sustavom obrazovanja koje se provodilo isključivo na engleskom. Približno je 85% stanovništva živjelo u ruralnim zajednicama, a sustav je bez obzira na to bio prilagođen izobrazbi ljudi za poslove u urbanim središtima. Ljudima sa sela nedostajao je sustav koji bi njihovoj djeci omogućio ispunjen i produktivan život te poboljšao njihove zajednice pomoću odgovarajućeg razvoja.

Pokret za neformalnu izobrazbu nastao je kao reakcija na određenu situaciju, a sa svrhom podučavanja početne pismenosti na lokalnom narječju (ili *tok ples*) u lokalnim školama. Do 1991. godine postojalo je 386 Tok Ples Pri Skuls (predškolski program poučavanja na lokalnom jeziku) u svakoj pokrajini u zemlji, koristeći najmanje 91 jezik. **Tok pisin** je 1991. godine bio treći najrašireniji jezik, pokazujući time da ga velik broj stanovnika Papue Nove Gvineje smatra *tok plesom*.

Pismenost je u melanezijskim *pidgin* jezicima možda i uvedena izvana, ali su je stanovnici prihvatili zbog vlastitih jezičnih potreba te se smatra važnom u njihovim društvima, kao što je zabilježeno prema popularnosti pokreta opismenjivanja u regiji. Tok pisin je uistinu na velika vrata ušao u sve slojeve papuanskog društva.

Ovaj je rad ponudio kratak prikaz nacionalnog jezika Papue Nove Gvineje – **tok pisin**. Prije proučavanja bilo kojeg jezika koji nadilazi zadane okvire već etabliranih jezika, važno je osloboditi se svih predrasuda. Mnogi se svjetski jezici ne mogu smjestiti u okvire poznatih i standardiziranih jezika. **Tok pisin** je nastao kao *lingua franca*, posluživši kao kontaktni jezik u ograničenoj komunikaciji između

kolonijalnih sila i domorodačkog stanovništva, a izrastao je u opsežan i funkcionalan jezik koji izražava značenja, ideje, misli i mišljenja, bez obzira na temu.

Također se dokazao iznimno kreativnim kad je riječ o gramatici i leksiku, usavršavajući određene strategije ekonomičnosti govora i ispunjavajući zahtjeve specifičnih situacija i različitih kultura. Znanje tok pisinu može znatno

olakšati usvajanje engleskog pružajući početan uvid u njegov lingvistički sustav. Dakle, cilj je ovoga rada bio predstaviti tok pisin kao jezik koji može biti ravnopravan bilo kojem indoeuropskom jeziku uzimajući u obzir sve aspekte njegove strukture. Konačno, vjerojatno slijedi daljnji razvoj, što znači da u budućnosti može postati standard prema kojemu će se mjeriti neki drugi jezici.

REFERENCije

- Greenbaum, S. and Quirk, R. (1990) *A Student's Grammar of the English Language*. London: Longman.
- Mühlhäusler, P. (1995) Attitudes to Literacy in the Pidgins and Creoles of Pacific Area. *English World-Wide* 16:2, 251 – 271.
- Siegel, J. (1999) *Literacy in Melanesian and Australian Pidgins and Creoles*. University of New England, Australia.
- Todd, L. (1974) *Pidgins and Creoles*. London: Routledge & Kegan Paul Ltd.
- Trudgill, P. (1974) *Sociolinguistics. An Introduction to Language and Society*. London: Penguin Books.
- Wohlgemuth, J. (1999) *Grammatical Categories and their Realisations in Tok Pisin of Papua New Guinea*. Westfälische Wilhelms-Universität, Münster.

Internet adrese

- The Creolist Archives Home Page
<http://www.ling.su.se/Creole/>
- Papua New Guinea General Facts
<http://www.odci.gov/cia/publications/factbook/geos/pp.html>
- Papua New Guinea WWW Virtual Library
<http://coombs.anu.edu.au/SpecialProj/PNG/Index.htm>
- Lonely Planet Papua New Guinea
http://www.lonelyplanet.com/destinations/australasia/papua_new_guinea/
- A bibliography of Melanesian Pidgin English dictionaries, phrase books and study guides
<http://members.tripod.com/~THSlone/MPEB.html#tokpisin>
- Wantok's Forum
<http://www.niugini.com/wwwboard/>
- Papua New Guinea Online
<http://www.niugini.com/>
- The online home of Papua New Guinea's No.1 daily newspaper.
<http://www.postcourier.com.pg/>
- Rob's Papua New Guinea Links
<http://www.geocities.com/TheTropics/Paradise/4163/Information/information.html>

TOK PISIN

Summary

This paper is dealing with the national language of Papua New Guinea — Tok Pisin, the language that came into being as a *lingua franca* and grew into a fully-fledged and functional language. It must be noted that pidgins and creoles are equal to any other standardized and already established language. Pidgins and creoles did not simply take over the linguistic categories of their model languages, but they further developed and adapted them to their specific communication demands and contacts. These languages have been going through a period of revival regarding their present position which is much more favourable than a few decades ago. The number of speakers have considerably increased over the past ten years and they have been given the attention worthy of their value. Finally, prior knowledge of Tok Pisin can significantly facilitate the acquisition of English by giving the initial insight into its linguistic system.

Key words: pidgin, creole, Papua New Guinea, Tok Pisin, pidginisation, creolisation

